

УДК 378.14(71)

© Штефан Л.А., Бекетова Ю.В., 2016 р.

<http://orcid.org/0000-0003-4526-765X>

[http:// orcid.org/0000-0002-2574-0828](http://orcid.org/0000-0002-2574-0828)

Штефан Л. А., Бекетова Ю.В.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ В АНГЛОМОВНИХ КРАЇНАХ (80–90-ті рр. ХХ ст.)

У статті розглядаються зміст, особливості, форми та методи організації дистанційного навчання студентів у вищих навчальних закладах Канади, Великої Британії, США. Установлено, що розвиток дистанційної освіти в англomовних країнах у 80-90-ті рр. ХХ століття ґрунтується на принципах відкритого навчання, широкого використання комп'ютерних навчальних програм, створення за допомогою сучасної телекомунікації інформаційного освітнього середовища та спілкування. Доведено, що період, який вивчається, характеризується появою нових комунікаційних і мультимедійних технологій; широким використанням Інтернет-технологій; удосконаленням інформаційно-комунікаційної компетенції викладачів; уніфікацією освітніх технологій дистанційного навчання; створенням єдиного освітнього простору; започаткуванням дорадчих комітетів із запровадження новітніх технологій в освіту; якісно новим рівнем мультимедійного, інтерактивного навчання.

Ключові слова: студент, дистанційне навчання, дистанційна освіта, зміст, форми, методи, університет.

Штефан Л. А. Особенности организации дистанционного обучения студентов ВУЗов в англоязычных странах (80-90-е годы ХХ ст.). В статье рассматриваются содержание, особенности, формы и методы организации дистанционного обучения студентов в высших учебных заведениях Канады, Великобритании, США. Установлено, что развитие дистанционного образования в англоязычных

странах в 80-90-е гг. XX века основывается на принципах открытого обучения, широкого использования компьютерных учебных программ, создания с помощью современной телекоммуникации информационной образовательной среды и общения. Доказано, что период, который изучается, характеризуется появлением новых коммуникационных и мультимедийных технологий; широким использованием Интернет-технологий; совершенствованием информационно-коммуникационной компетенции преподавателей; унификацией образовательных технологий дистанционного обучения; созданием единого образовательного пространства; созданием совещательных комитетов по внедрению новейших технологий в образовании; качественно новым уровнем мультимедийного, интерактивного обучения.

Ключевые слова: студент, дистанционное обучение, дистанционное образование, содержание, формы, методы, университет.

Shtefan L. A. Peculiarities of University Students' Distance Learning Organization in English-Speaking Countries (the 80th – 90th Years of the XXth Century). The article examines the content, the features, the forms and the methods of university students' distance learning organization in Canada, Great Britain, The USA. It is determined that the development of distance learning in English-speaking countries in the 80th – 90th years of the XXth century is based on the principles of open learning, the widespread use of computer-based training programs, the creation of informational educational environment and communication with the help of the modern telecommunication. It is proved that the studied period is characterized by the emergence of new communicational and multimedia technologies; the widespread use of Internet technologies; improving teachers' informational-communicational competence; the unification of distance learning educational technologies; the creation of the unified educational space; the advisory committees establishment for the introduction of new technologies in education; by the qualitatively new level of multimedia, interactive learning.

Keywords: student, distance learning, distance education, content, forms, methods, university.

Постановка проблеми. Подальший розквіт України безпосередньо залежить від якісної професійної підготовки фахівців, рівня їхніх знань та вмінь. Забезпеченню високого інтелектуального і професійного рівня спеціалістів може сприяти дистанційне навчання, яке відкриває перед людиною широкі можливості для отримання освітніх послуг у необмеженому географічному просторі.

Ще не так давно навчання на відстані відводилося другорядне місце, проте сьогодні дистанційне навчання стало розглядатися як ефективний засіб забезпечення неперервної освіти, що знайшло своє закріплення у державній освітній політиці України взагалі та законах України «Про вищу освіту», «Про Національну програму інформатизації», Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні, «Положенні про дистанційне навчання» зокрема.

Аналіз актуальних досліджень. У галузі теорії й практики дистанційного навчання працює багато відомих вітчизняних учених, а саме: В. Андрущенко, В. Биков, І. Булах, Т. Десятов, М. Жалдак, В. Жулкевська, І. Зязюн, М. Коваль, Т. Койчева, О. Колгатін, В. Кухаренко, В. Луговий, Н. Муқан, Н. Ничкало, С. Сисоєва, П. Стефаненко, Я. Цехмістер, О. Чалий та ін.

Психолого-педагогічні аспекти й технології створення дистанційного курсу вивчали В. Кухаренко, О. Рибалко, Н. Сиротенко та ін. Організаційно-педагогічні засади дистанційної освіти знайшли своє обґрунтування в наукових працях Г. Воронки, П. Дмитренко, І. Лещенко, О. Малярчук, В. Олійника, В. Пасічника, О. Собаєвої, Б. Шуневича та ін.

Мета статті полягає в аналізі особливостей, змісту, форм та методів організації дистанційного навчання студентів у Канаді, Великій Британії та США у кінці ХХ століття.

Виклад основного матеріалу. Аналіз науково-педагогічних джерел свідчить, що на початку 80-х рр. ХХ століття у дистанційному навчанні вже почали використовувати персональні комп'ютери, з'явилися можливості для проведення двосторонніх відеоконференцій, електронні інформаційні ресурси стали передаватися на

комп'ютерних дисках. Навчання студентської молоді почало проводитися за допомогою нових інформаційних технологій, що дало можливість студентам зв'язуватися з викладачами в будь-якій точці світу, а також вивчати ту чи іншу дисципліну за допомогою лекцій, записаних на різних носіях інформації.

Взагалі, впровадження в освітній процес інформаційних технологій не виключає використання як традиційних друкованих матеріалів, так і безпосереднє спілкування з викладачем, причому останнє може здійснюватися за допомогою теле- або відеоконференцій.

Швидкі темпи розвитку ІКТ, активне впровадження Інтернету в навчальний процес англomовних країн у 80-х рр. ХХ століття передбачало, що студенти, які навчаються самі, забезпечують контроль за своєю освітою, а саме: самостійно обирають час, темпи та місце навчання, перелік курсів, інформаційні джерела, онлайн-бібліотеки, комп'ютерні посібники тощо.

Нові технології активно впроваджувалися в освітню діяльність університетів Канади, США, Великої Британії. Вони передбачали процес спілкування викладача з тими, хто навчається на відстані. Такий вид педагогічних технологій мав суттєві переваги:

а) спілкування викладача з об'єктом навчання дозволяло значно розширити аудиторію, вийти за межі однієї класної кімнати;

б) цей вид навчання використовував новітню техніку, зокрема можливості запам'ятовування завдань, опрацювання відповідей, що дозволяло створити наочну картину тим, хто навчається.

Взаємодія викладача та студента здійснювалася також за допомогою очних консультацій, короткострокових курсів і листування.

На початку 90-х рр. ХХ століття починається якісно новий рівень мультимедійного, інтерактивного навчання. Це реальність розвитку дистанційної освіти не тільки в англomовних країнах, а і всього світу.

У 1991 році у Ванкувері виникла Канадська асоціація медіаосвіти (Canadian Association for Media Education – CAME), яка в

1994 р. організувала курси для вчителів і стала публікувати навчальні посібники та рекомендації з питань організації дистанційної освіти. Це сприяло тому, що восени 1996 року Британська Колумбія стала першою із західних провінцій, яка впровадила обов'язкове вивчення медіа в навчальному процесі. Доцільно зазначити, що Канада займає провідну позицію у світі в цій сфері [1].

Вивчення та узагальнення науково-педагогічних матеріалів приводить до висновку, що в 80-90-ті рр. ХХ століття в англomовних країнах розробляються технології дистанційного навчання, такі як: «Теорія реінтеграції актів викладання і вивчення (Д. Кіген), «Теорії еквівалентності дистанційного навчання» (М. Сімонсон, Д. Шейл, Р. Гаррисон, М. Бейнтон), «Тривимірна теорія дистанційного навчання (Д. Вердьюін, Т. Кларк). Основою ж «Теорії комунікації й керування студентом» (Д. Шейла, Р. Гаррисона, М. Бейнтон) є навчальна взаємодія (educational transaction) між викладачем і студентом, яка базується на пошуку розуміння і пізнання за допомогою діалогу і дебатів.

На думку відомого канадського фахівця Р. Гаррисона, навчальний процес вимагає постійної взаємодії з викладачем. Він справедливо вважає, що коли викладач і студент перебувають на відстані і потрібна двостороння комунікація, то також потрібна і технологія для підтримання навчальної взаємодії [7].

Ф. Четвінд і К. Доббін слушно наголошують на необхідності здійснення ефективного зворотного зв'язку викладачів зі студентами в процесі дистанційного навчання як на запоруці мотивації до розширення, збереження й розвитку самокритичних навичок навчання. Науковці сформулювали основні вимоги щодо організації ефективного зворотного зв'язку, а саме: досягнення високої продуктивності (цілі, критерії, стандарти); сприяння розвитку самооцінки в процесі навчання; постачання якісної інформації для студентів про їх навчання; заохочення викладачів і студентів до діалогу в процесі навчання; сприйняття мотивації у студентів, формування їхніх переконань і вмінь щодо самостійного прийняття рішень; забезпечення

можливості для подолання розриву між поточною та бажаною продуктивністю; надання інформації для викладачів, яка буде корисною в процесі навчання [5].

У 1993 році в Канаді на факультеті освіти Університету Ріджайна провінції Саскачеван було створено дорадчий комітет із запровадження новітніх технологій в освіту (Educational Technology Committee), до складу якого увійшли викладачі, представники місцевих шкільних рад, студенти. Комітет разом із деканом факультету працював над розробкою різних підходів щодо можливості запровадження інформаційних комп'ютерних технологій у систему професійної підготовки викладачів не тільки очних відділень, а й дистанційних.

За сприяння комітету в Канаді почав працювати Освітній комп'ютерний центр (The Education Computer Centre), який надавав викладачам і студентам необхідну підтримку в їхньому професійному зростанні [6].

Основою методичного забезпечення дистанційного навчання студентів США, Канади та Великої Британії у 80-90-ті рр. ХХ століття виступали як мультимедійні курси, відеоматеріали, аудіоматеріали, тренажери для організації практики, ресурси мережі Інтернет, так і друковані матеріали.

Необхідно зазначити, що комп'ютери та доступ до всесвітньої мережі Інтернет спричинили принципові зміни в дистанційному навчанні не тільки англomовних країн, а й провідних країн світу.

Щоб не втратити своїх студентів, університети США, Канади, Великої Британії та інших країн світу постійно підтримували високий рівень підготовки студентів і пропонувати значну кількість навчальних Інтернет-програм. Зокрема в Канаді широке поширення набув віртуальний (електронний) університет.

Спираючись на досвід Канади, в інших англomовних країнах починають створюватися нові віртуальні університети, коледжі, тобто такі навчальні заклади, які не мали реальних корпусів, аудиторій, лабораторій, читальних залів, студентських гуртожитків та інших

атрибутів традиційних освітніх закладів. Навчання студентів у віртуальних ВНЗ проводилося лише через комп'ютерні мережі та глобальну мережу Інтернет.

Необхідно звернути увагу на те, що окремі університети (наприклад, університет Ніпіссинг, Канада) не мали можливості запропонувати широкий вибір програм, але бажали зробити навчальний план більш цікавим, тож вони впроваджували лише деякі Інтернет-курси інших університетів. Для цього університети створювали консорціуми й співпрацювали, надаючи студентам можливість брати важливі для них курси в університетах. Прикладом цього може слугувати створений у Канаді віртуальний університет (CVU), який об'єднував шість вищих навчальних закладів: Брендон, Манітоба, Університет св. Лаврентія, Відкритий університет Британської Колумбії, Роял-Роудс та Атабаска. Ще одним консорціумом став Універсітас 21 (Universitas 21), який об'єднав університети Макгілл, Торонто, Університет Британської Колумбії та ще 15 світових університетів. Їх мета полягала у забезпеченні міжнародної співпраці в галузі дистанційної освіти.

Консорціуми створювалися не тільки між університетами. Зокрема, освітньо-інформаційний консорціум під назвою Фантом (Fantom) поєднував університети Канади, США, бібліотеки Великої Британії та деякі відомі видавництва для підготовки якісної інформаційної мережі, відеопродукції, компакт-дисків, підручників [2].

Аналіз науково-педагогічних джерел свідчить про те, що велику роль у розвитку дистанційного навчання студентів англomовних країн (80-90-ті рр. ХХ століття) відіграє онлайн-доступ до навчального матеріалу, поданого у вигляді текстів, графіків, відео-, контролюючих, тренажерних програм тощо.

Доцільно також звернути увагу на те, що Канада була однією з найперших держав, яка на освітньому ринку впроваджувала систему програм онлайн. Це відбулося у 90-х рр. ХХ століття, коли низка професорів-ентузіастів запропонувала матеріали своїх курсів в

Інтернеті. У 1994 році Університет Атабаска (Альберта) вперше в Північній Америці запропонував програму з підготовки фахівців із ділового адміністрування (МВА) у режимі онлайн. За цією програмою навчалося 1000 студентів. Університет Атабаска координував свою програму з 126 програмами з підготовки спеціалістів у зазначеній галузі (МВА). Завдяки використанню програм у режимі онлайн, активному впровадженню в процес навчання нових інформаційно-комунікаційних технологій кількість студентів у англomовних країнах у 90-х роках ХХ століття збільшилася вдвічі [3].

Відомий канадський учений Дж. Маккуейд зазначав, що в онлайн-овому середовищі студенти часто досягають стану когнітивного перевантаження, так як вимоги в галузі електронного навчання перевищують обсяги пам'яті, висувають високі навчальні вимоги до тих, хто навчається. Ефект когнітивного перевантаження призводить до втрати впевненості у своїх силах. Науковець також наголошував, що викладачі мають добре розуміти, як сприймаються електронні матеріали онлайн, і це розуміння є першим кроком у розробці таких навчальних курсів, які б допомагали студентам ставати успішними в електронному навчанні [5].

Вивчення та узагальнення науково-педагогічної літератури 80-90-х років ХХ століття дозволяє стверджувати, що велика кількість навчальних закладів Канади, Великої Британії, США почала використовувати комп'ютерні конференції й веб-ресурси для студентів як очної форми навчання, так і дистанційної.

Взагалі наприкінці ХХ століття Канада знаходилася серед лідерів у розвитку електронного навчання. Так, Відкритий університет Британської Колумбії, Університет дистанційного навчання Вікторії, Університет Саймона Фрейзера й інші розробляють програмне забезпечення для дистанційного навчання студентів – ВНС WebCT.

У 80-90-ті рр. ХХ століття в англomовних країнах активно почали розвиватися дослідницькі напрями у сфері дистанційного навчання на Web-платформі – це адаптивні й інтелектуальні технології в навчанні (AIТН) [243]. Найбільше поширення набула

відкрита міжнародна платформа (навчальних середовищ) підтримки дистанційної освіти Moodle, яка сьогодні зареєстрована на 38 000 сайтах у 198 країнах світу. Крім того, можна назвати такі платформи, як A Tutor – система управління навчальним матеріалом, розроблена інформаційним центром адаптивних технологій університету Торонто (Канада) [4].

У Канаді також з'являються нові електронні коледжі. Зокрема, такий коледж було засновано біля Університету Дельхаусі – найбільшого в Новій Шотландії. Ініціатор електронного університету розташованого біля Оттави М. Гаффіні стверджував, що завдяки впровадженню інформаційних технологій швидко досягне у своєму навчальному закладі нового співвідношення: замість пропорції «один професор – 30-40 студентів» у режимі онлайн буде пропорція «один професор – 3-4 тис. студентів» [3].

Канада володіє першокласними можливостями в галузі навчальних телевізійних програм, таких як ТВ-Онтаріо, та інформаційних технологій. Як зазначають наукові джерела, Університет Куїнз та Квебекський телеуніверситет, пишаються своїми досягненнями в галузі дистанційного навчання.

Висновки і перспективи подальшого розвитку. Отже, можна зазначити, що розвиток дистанційної освіти в англійськомовних країнах у 80-90-ті рр. ХХ століття ґрунтується на принципах відкритого навчання, широкого використання комп'ютерних навчальних програм, створення за допомогою сучасної телекомунікації інформаційного освітнього середовища та спілкування. Зазначений період відзначається появою нових комунікаційних і мультимедійних технологій, завдяки яким було забезпечено взаємодію учасників навчання, незважаючи на географічну віддаленість; широким використанням Інтернет-технологій; удосконаленням інформаційно-комунікаційної компетенції викладачів; уніфікацією освітніх технологій дистанційного навчання; створенням єдиного освітнього простору (Web-платформи – Moodle, A Tutor). До перспективної тематики подальшого наукового пошуку можна віднести питання порівняльного

аналізу змісту, форм та методів організації дистанційного навчання студентів на різних етапах розвитку суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Израелян Е. В. Северное турне генерал-губернатора Канады / Е. В. Израелян // США-Канада: Экономика политика. 2004. – №4. – С. 44-47.

2. Карпинська Л.О. Організація навчального процесу у вищій педагогічній школі України з використанням програмних ідей канадської педагогіки: навч. посібник / Л.О. Карпинська; Південокр. держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. – Одеса: Друк. 2005. – 123 с.

3. Кубышкин А.И. Канадский университет в структуре современного демократического общества / А. И. Кубышкин // США-Канада. Экономика политика. – 2003. – №1. – С. 100-113.

4. Лунячек В.Е. Основи педагогіки вищої школи: навчальний посібник / В.Е. Лунячек. – Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2014. – 252 с.

5. Осадча К. Сучасні зарубіжні дослідження дистанційних технологій навчання / К. Осадча // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2012. – №6. – С. 229-234.

6. Couros A. Developing an instructional technology integration model for the teacher education programs to enhance classroom teaching and learning / A. Couros.

7. Garrison R., Anderson T., Archer W. Critical Thinking, Cognitive Presence, and Computer Conferencing in Distance Education / R. Garrison, T. Anderson, W. Archer // The American Journal of Distance Education. – 2001. – Vol. 15. – №1. – P. 10-11.